

МІЖМОВНА ОМОНІМІЯ: ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ

(Карпенко А. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Вусик Г. Л., кандидатка філологічних наук, доцентка)
Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Актуальність. Проблеми міжмовної омонімії лексичних одиниць мають свою історію та певні перспективи вивчення. Є два підходи вивчення міжмовної омонімії – перекладознавчий, який пов'язаний з перекладом однієї мови на іншу (С. Влахов, С. Флорін) й контрастивний, в основі якого – зіставлення лексичних корелятивів у двох мовах, а також виявлення наслідків контактування мов (В. Акуленко, М. Кочерган, В. Манакін).

У сучасному мовознавстві існують розходження в поглядах науковців щодо визнання і заперечення міжмовної омонімії, як лексичної категорії. Неоднаковий зміст вкладають їй у саме поняття міжмовної омонімії.

Мета: дослідити проблеми вивчення міжмовної омонімії.

В україністиці є школа дослідників міжмовної омонімії з погляду їх походження та функціонування: російсько-української (Н. Заславська), українсько-польської (М. Беднаж) та українсько-чеської (О. Паламарчук, Л. Кіцила).

М. Кочерган, Н. Заславська, А. Супрун вважають, що міжмовними омонімами є ті одиниці, які повністю збігаються або є подібними за формою вираження, і розглядаються на перетині синхронного та діахронічного зрізів.

Виділяють дві причини появи міжмовних омонімів:

- оказіональний збіг звучання в неконтактуючих мовах;
- зміни у семантиці генетично близьких однокореневих слів.

Хочемо зауважити, що між спорідненими та близькоспорідненими мовами міжмовних омонімів більше, ніж у мовах з віддаленою спорідненістю.

Наприклад: укр. **блюзнити**, польськ. **bluźnić**, біл. **блюзнерыць**; укр. **вежа**, польськ. **wieża**, чеськ. **věž**; укр. **бачити**, польськ. **baczyć**, біл. **бачыць**; укр. **тиждень**, польськ. **tydzień**, словацьк. **týždeň**; укр. **навіть**, польськ. **nawet**, біл. **нават**.

На синхронному зрізі міжмовні омоніми утворюють групи, які мають розбіжності фонемні, звукові та структурно-морфологічні:

- міжмовні омоніми, які повністю збігаються за формою вираження:

укр. **голка** – стрижень з гострим кінцем і вушком, для шиття; чеськ. **holka** – дівчина; укр. **баян**; тур. **bağcı** – жінка, яка належить до привілейованих верств населення; укр. **осуд** – вияв негативного, несхвального ставлення до когось; чеськ. **osud** – доля.

- міжмовні омоніми зі звуковими відмінностями (різний наголос):

укр. **худо'ба** (наголос на другому складі) – свійські сільськогосподарські тварини; чеськ. **chu'doba** (наголосом на першому складі) – бідність; укр. **поку'та** (наголос на другому складі) – визнання своєї провини, покарання за вчинений злочин, провину; чеськ. **po'kuta** (наголосом на першому складі) – штраф.

- міжмовні омоніми з графічно-фонетичними розбіжностями:

укр. **безцінний** – чеськ. **bezceňný** [безцені] – різниця у вимові укр. звуку «і» до чеськ. звуку «е»; укр. **будяк** – тур. **budak** [будак] – різниця у вимові укр. звуку «я» до чеськ. звуку «а»; укр. **сукня** – чеськ. **sukně** [сукне] – різниця у вимові укр.

звуку «я» до чеськ. звуку «є»; укр. **овочі** – чеськ. **ovoce** [овоце] – різниця у вимові укр. звуку «ч» до чеськ. звуку «ц».

Аналіз текстових матеріалів показав, що міжмовні омоніми, для яких характерні повні розбіжності семантичної структури, спричиняють лексико-семантичну інтерференцію. Нерозрізнення в мовленні таких лексем призводить до порушення змісту висловлювання або його двозначності: укр. **черствий** (несвіжий) – словац. **čerstvé** (свіжий); укр. **булка** (хліб) – болг. **булка** (наречена); укр. **кава** (напій) – японськ. **kawa** (ріка); укр. **диван** (меблі) – польськ. **dywan** (килим); укр. **погода** (стан атмосфери) – словацк. **poгода** (комфорт).

За результатами дослідження, міжмовне омонімічне зіткнення української та інших мов відбувається найчастіше в розрядах іменників, рідше у прикметників, прислівників.

Висновок. Отже, на підставі формального та семантичного критеріїв міжмовна омонімія може бути кваліфікована як самостійне явище, що відображає контактування мов на певному синхронному зрізі, здебільшого це випадковий збіг.

Перспектива дослідження полягає в тому, що потребує ретельного дослідження генетичний, фонетико-артикуляційний, морфемний та семантичний аспекти міжмовної омонімії у споріднених і неспоріднених мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вотінцева М. Міжмовні омоніми неспоріднених мов. *Східнослов'янська філологія* : збірник наук. праць. Серія «Мовознавство». 2015. Вип. 25. С. 37–42.
2. Кійко С. Міжмовна омонімія з погляду різних лінгвістичних дисциплін. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Вип. 9(3). С. 20–25. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2017_9\(3\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2017_9(3)_6) (дата звернення: 7.03.2023).
3. Кочерган М. Основи зіставного мовознавства : підручник. Київ, 2006. 424 с.